

ШЛЯХИ ЗАПОБІГАННЯ ПОРУШЕННЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Соломія Костецька

студентка II курсу

Науковий керівник: **Наталія Павленчик**

д-р екон. наук, професор

завідувач кафедри економіки та менеджменту

Львівський державний університети

фізичної культури імені Івана Боберського

Захист авторських прав є важливим компонентом правової охорони інтелектуальної власності в Україні та за кордоном. Різні види порушення авторських прав призводять не тільки до майнових втрат конкретних суб'єктів права інтелектуальної власності, а й впливають на економічний, духовний та інтелектуальний розвиток країни загалом [3].

Мета роботи – здійснити аналіз проблеми плагіату в закладах вищої освіти.

Право інтелектуальної власності – це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності. Право інтелектуальної власності є непорушним. Ніхто не може бути позбавлений права інтелектуальної власності чи обмежений у його здійсненні. [4].

Порушенням авторського права і (або) суміжних прав, що дає підстави для судового захисту, є :

а) вчинення будь-якою особою дій, які порушують особисті немайнові права суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав, визначені статтями 14 і 38 цього Закону, та їхні майнові права, визначені статтями 15, 39, 40 і 41 цього Закону з урахуванням передбачених статтями 21–25, 42 і 43 цього Закону обмежень майнових прав;

б) піратство у сфері авторського права і (або) суміжних прав – опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з

митної території України і поширення контрафактних примірників творів (зокрема комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм і програм організації мовлення;

в) плагіат – оприлюднення (опублікування) повністю або частково чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору;

д) вчинення дій, що створюють загрозу порушення авторського права і (або) суміжних прав;

є) підроблення, зміна чи вилучення інформації, зокрема в електронній формі, про управління правами без дозволу суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав чи особи, яка здійснює таке управління [2]:

Порушення авторських прав унаслідок плагіату в Україні стало таким поширеним і майже неконтрольованим явищем, що плагіат у деяких сферах інтелектуальної діяльності розглядають не як правопорушення, а як «складову частину науки» [5]. Ставлення людей до цього порушення авторського права абсолютно різне. Для одних плагіат – це крадіжка чужого натхнення і творчої праці, для інших – звичний процес через оправдовування того, що нічого в цьому світі немає нового, усе вже десь, кимось написано, придумано, а тому є надбанням усіх і кожного.

Студенти та викладачі країн ЄС відповіли ще на одне запитання: «Що могло б трапитися коли в їхньому закладі в роботі виявили плагіат?».

Із наведених даних випливає, що серед найбільш поширених видів покарання за плагіат у навчальній роботі – нульова оцінка, вимога переписати роботу, усне попередження. Непоодинокими є випадки, коли модуль, тему, програму не зараховують (ступінь не присвоюють), що потребують відповідного перекладання, повторного проходження модуля, вивчення теми, а отже, витрат часу та, відповідно, коштів за платне навчання. Тимчасове припинення навчання, відрахування з закладу освіти теж трапляється, але значно рідше.

Під час проведення дослідження у країнах ЄС було порушено питання, хто ж має на практиці виявляти та притягувати до відповідальності за плагіат. Отож

38 % студентів у країнах ЄС вважають, що основна роль належить викладачам, 13 % – керівництву ВНЗ, 7 % – відомчим державним агентствам [6].

Для розбудови цілісної та ефективної системи забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти доцільно здійснити такі заходи:

– ввести в чинне освітнє законодавство України чітко визначені та суворі норми відповідальності для студентів, викладачів, науковців за плагіат;

– зобов'язати заклади вищої освіти реалізувати власну політику забезпечення академічної доброчесності у результаті розроблення кодексів честі студентів і етичних кодексів викладачів;

– завершити створення і задіяти загальнонаціональний репозитарій академічних текстів студентів, освітян і науковців та передбачити на операційному рівні за основу його роботи принципи відкритості й прозорості, а також порядок використання спеціалізованого програмного забезпечення для виявлення ознак плагіату;

– МОН України ініціювати загальнодержавну програму популяризації культури боротьби з плагіатом та списуванням [7].

Отже, проблема плагіату в вищих навчальних закладах є актуальною і в Україні, і за кордоном. Проте наявні шляхи розв'язання цього питання, які допоможуть уникнути порушень прав інтелектуальної власності, або принаймні зменшать кількість плагіату в закладах вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Про авторське право і суміжні права : Закон України // (Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – С. 64.

2. Про авторське право і суміжні права : Закон України // (Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – Ст. 50. – С. 64.

3. Актуальні проблеми запобігання та протидії корупції і охорони права власності : другі юридичні читання. Асоціація працівників професійних охоронних структур Інститут права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» юридичний факультет Херсонського державного університету.

4. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – №№ 40-44. – Ст. 418. – С. 356.

5. Богдан Й. Плагіат як явище наукового буття // Юридичний вісник України. – 2008. – № 26. – С. 12.

6. Троцька В. Запобігання та виявлення плагіату у вищій освіті (за матеріалами досліджень у ЄС та Україні. – URL: <http://www.inprojournal.org/wp-content/uploads/2017/01/Trotska-V..pdf>

7. Сацик В. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий концепт. Освітня політика. – URL: <https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontseptsiya-chy-diyevyj-kontsept/>